

3. Лось Ф.Е. Формирование рабочего класса на Украине и его революционная борьба. – К., 1955. – С.95-96.
4. Попов М.М. Нарис історії Комуністичної партії (більшовиків) України. – Харків, 1929. – С.27.
5. Мазепа І. Підстави нашого відродження. – Ч.1; Б.м., 1946. – С.161.
6. Українські політичні партії кінця ХІХ – початку ХХ століття. Програмові і довідкові матеріали. – К., 1993. – С.117.
7. Войтинский И. Примирительные камеры в России. – М., Б.г. – С.4-5.
8. Гриценко А.П. Українське робітництво на шляху творення національної держави (1-й всеукраїнський робітничий з'їзд 11-14 (24-27 липня 1917 р.). Історичні зошити. – 1992. – № 5. – С.7.
9. Конституційні акти України 1917-1920 рр. Невідомі конституції. – К., 1992. – С.67-68.
10. Христюк П. Замітки і матеріали до історії української революції. 1917-1920 рр. – Відень, 1921. – С.172.

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ В ОЦІНКАХ АНДРІЯ ЖУКА: ПЕРІОД УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

МАГУРЧАК Андрій Миколайович,
к.і.н., науковий співробітник
Національної бібліотеки України
імені В.І. Вернадського

Одним з переломних періодів ХХ століття у розвитку українського національного руху стала національно-визвольна боротьба 1917-1921 рр. Своє ставлення до подій цього періоду історії України зробив Андрій Жук (1880-1968). У буремні дні Першої світової війни він був одним із засновників Союзу визволення України, входив у склад Головної Української Ради, Загальної Української Ради, Бойової Управи Українських Січових Стрільців, був радником МЗС УНР, автором багатьох промов, статей.

По гарячих слідах на еміграції у Відні А. Жук дав оцінку подіям, процесам національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. у великій статті «В десятю річницю відновлення державности великої України», яка займала кілька номерів «Українського прапора», який виходив у Берліні. Військові дії Першої світової війни і російська революція 1917 р. перетворила «українське питання» із внутрішніх проблем Австро-Угорської і Російської імперії у питання міжнародної ваги, - наголошував А. Жук. При цьому він визнавав, що становище українства у складі Австро-Угорщини було кращим ніж в Росії, остання вбачала в цьому загрозу в поширенні «українського сепаратизму» на територію Наддніпрянської України. З початком революції 1917 р. проявляється внутрішня трагедія українства, яка на думку А. Жука, мала три основні вади – малу кількість представників української еліти, яка могла вирішувати національні питання і втрата ними зв'язку із українськими культурними і політичними традиціями. Національна несвідомість широких мас, зрусифікованість української інтелігенції, яка була в орбіті російської, конфлікт інтересів се-

ред українства між національним і соціальним розвитком національного руху, призвели до роздвоєння «революційної енергії народу між соціальними гаслами революції та політичними гаслами українського національного визволення» [1]. Відсутність зовнішньої опори для утвердження національної держави. Українство як політичне явище вступило в революцію без певних політичних планів.

На переконання А. Жука, російська революція – це був стихійний вибух. Водночас, свідоме українство було слабке чисельно й неактивне політично, його не було помітно у суспільно-політичному житті України на початку революції. Тому революція в Україні довгий час була складовою частиною загальноросійського революційного процесу. А. Жук захищав М. Грушевського і критикував його опонентів, які критично ставились до курсу голови Української Центральної Ради (далі УЦР), які «забувають про об'єктивні чинники, не узгоджують в оцінці подій примусу незалежних обставин» [2]. Не дивлячись на боротьбу із російськими партіями, українські не змогли перемогти «за душу українського народу». Відповідно, більшовицький переворот призвів до III Універсалу. З дня його проголошення А. Жук вважав, що російська революція на Україні перетворилася на українську.

Чільне місце у політичних процесах періоду УЦР займала українська інтелігенція, яка з «стихійного вияву захovanого в глибокій підсвідомості народної маси національного почуття» очолила український рух [1]. У підтвердження цієї тези А. Жук наводив цитати українських діячів (С. Петлюра, М. Грушевський), які на початку Першої світової війни підтримували Росію, а потім очолили українські національно-визвольні змагання. Водночас, А. Жук критикує за «соціальний максималізм» інтелігенцію, яка власними руками зруйнувала українську державність [3, арк. 16].

Автономістичні погляди українських діячів, які проявились у вигляді трьох універсалів були обумовлені «згодою з російською демократією». А. Жук Перший Універсал оцінював як крок вперед. Другий - як кілька кроків назад «не знаходячи в собі волі до протидіяння некорисним для української визвольної справи обставинам й до свідомого використання взагалі сприятливої тодішньої ситуації для реалізування українських визвольних змагань» [1]. А. Жук схилився до думки, що замість III Універсалу треба було проголошувати самостійність України. Тому що, керівники УЦР долю України пов'язували із «поступовою Росією». Весь 1917 р. він асоціював як боротьбу з самостійницькою течією в українському політикумі, але обставини «накинули їм цю самостійність». Так, він робить висновок, що українство в своїх національних стремліннях далеко відставало від об'єктивних можливостей для реалізації національних домагань.

А. Жук справедливо критикував діяльність УЦР за те, що вона гальмувала розвиток самостійницького руху, який на його думку, зароджувався в селянському середовищі і міг стати оплотом української революції. Також він скептично оцінював діяльність в УЦР політичних партій. Діяльність неукраїнських партій вважав відверто антиукраїнською. Гасла, якими оперували українські соціалісти, на переконання А. Жука, нічим фактично не відрізнялись від більшовицьких. Вихід на політичну арену більшовиків і їхню політику А. Жук аналізував з того погляду, що вони не розуміли, не бачили, недооцінювали особливостей революційних процесів, які відбувалися у провінціях Російської імперії, в яких на перше місце виходив національний аспект. Складний клубок протиріч більшовики намагались розв'язати за допомогою зброї, а це у свою чергу призвело до «заломлення революції» і втручання зовнішніх сил. А. Жук визнавав, що більшовики зробили соціальний переворот, базою якого мала стати територія колишньої Російської імперії.

Отже, оцінюючи державотворчі процеси цього періоду А. Жук подавав їх, виходя-

чи із суб'єктивних і об'єктивних чинників. Оцінка УЦР до більшовицького перевороту була більш поміркована, а після нього - негативною.

Список використаних джерел:

1. Беволит А. [Жук А.] В десяту річницю відновлення державності великої України // Український прапор. – 1927. – 1 грудня.
2. Жук А. Чому ми втратили державу? // Новий час. – 1937. – 5 квітня.
3. Центральний державний історичний архів України, Ф. 359, Оп. 1, Спр. 371.

РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТИ У ПЕРІОД УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

МАРЦІЯСЬ Ірина Ігорівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Освіта України має значне історичне підґрунтя в різних епохах власного становлення. За цей час вона, як і наша нація, пройшла славний, але тернистий шлях: від здобутків світового рівня до тотальної кризи, що стала як наслідком, так і причиною кризи соціально-економічних, політичних, національних, конфесійних відносин. І здобутки, й криза мали свої глибокі причини та наслідки, тому мають стати повчальними уроками для сьогодення [1, с. 140]. Фактично, немає жодної людської цивілізації, яка б не залишила після себе певний набуток в організації освіти, як, власне, без наявності освіти не існувало жодної з нині нам відомих цивілізацій від стародавності до наших днів. Адже освіта завжди поєднувала та поєднує в собі триєдину мету: пізнання таємниць природи, буття (наука), підготовку людини до певної діяльності (професійна освіта) та виховання [2, с. 11].

Перемога лютневої революції 1917 р., крах самодержавства та проголошення Центральною Радою Української Народної Республіки створили сприятливі умови для державного розвитку гуманітарної сфери. Основні правові напрями у сфері здійсненні гуманітарної політики Центральною Радою початково було визначено у відозві до українського народу від 22 березня 1917 р. та у резолюції Українського національного конгресу (квітень 1917 р.). У цих важливих історичних документах невідкладними завданнями ставилося відродження української мови, освіти, створення національних загальноосвітніх і спеціальних навчальних закладів, культурно-освітніх установ, збільшення кількості українських періодичних видань тощо.

У період 1917 – 1918 рр. в Україні відбувався поступовий перехід до забезпечення українського народу обов'язковою безплатною початковою (нижчою) освітою, становлення і розвиток уніфікованої системи початкової освіти, формування й апробація різних варіантів державного й громадського управління системою освіти [3, с. 62]. Крім того, у роки УНР було закладено основи нової національної школи, розширилася мережа навчальних закладів, розпочалася українізація системи освіти та державних установ, налагодився випуск української періодичної преси, збільшився випуск книжок, відроджувалися